

Cruiseplaatsen voor homo's:
Iedereen kent ze, niemand wil het weten

Hilda Bouma

1998

Naar schatting zijn er in Nederland 250 plekken waar mannen die elkaar niet kennen anonieme, vluchtige seks met elkaar hebben. In parken, recreatieschappen, op parkeerplaatsen langs de snelweg. Als gemeente of provincie met zo'n homo-ontmoetingsplaats of cruiseplaats in de achtertuin kun je drie dingen doen: negeren, hard optreden of proberen de 'baan' in banen te leiden.

Vanaf het wandelpad is er niets van te zien. Midden in een dicht begroeid stuk van het Rotterdamse Kralingse bos staat een vuilnisbak met een klep. Eromheen liggen verfrommelde tissues en een opengescheurde verpakking van een homo-condoom. 'Zelfs náást de vuilnisbak presteren ze nog om het op de grond te gooien,' moppert politieman Rob den Besten. Vlak boven de vuilnisbak hangt aan een boom een bord met 'HJ poep, maak geen troep', ondertekend door 'Croesje'.

Den Besten - blonde stekeltjes, kuifje, frisse kop, geel jack - neemt de verslaggever mee op de smalle paadjes die dwars door het struikgewas blijken te lopen. De politieman van het Rotterdamse Gay-team weet waar hij zijn moet. 'Zie je die kratjes daar onder de struiken? Die heeft Croesje er neergezet voor de condooms. Croesje is een werkgroep van homofiele mannen die is opgericht toen er problemen waren met de cruiseplaats. We hebben veel contact met ze.' Den Besten steekt z'n kop onder de struiken. 'Ze worden gelukkig behoorlijk gebruikt, zie ik,' zegt hij.

Het Rotterdamse Gay-team is twee jaar geleden opgericht nadat er drie moorden waren gepleegd in het bos en bovendien de buurt in opstand was gekomen. De heren plachten elkaar namelijk destijds te bevredigen in en op een houten speelfort.

Het fort staat op een heuvel en kent allerlei spannende bruggetjes en afdakjes. Spannend voor kinderen, maar ook voor homo's. 'De bewoners kwamen denk ik terecht in opstand,' zegt Rob den Besten. 'Alleen was de manier waarop ze het deden buiten proportie.'

Er werd een geschiktere plek gezocht en gevonden langs de rand van het bos. 's Nachts gebeurt er nog wel eens wat elders in het bos, maar verder lukt het redelijk om de ontmoetingen te concentreren, vertelt de politieman, die officieel 'informatie-rechercheur' heet. Alleen het naaktstrand blijkt grote aantrekkingskracht te hebben op zoekende mannen. De bosbeheerder heeft er nu bordjes neergezet met de mededeling dat naaktrecreatie slechts tussen zonsopgang en zonsopgang toegestaan is. De bosjes zijn wat opener gemaakt en deze zomer wordt de politieursurveillance opgevoerd. Den Besten: 'Op het fort komen alleen nog verdwaalde buitenlanders.'

De 'baan' opgaan is al heel lang een wijd verspreid verschijnsel. Het Engelse woord cruisen is afkomstig van het Nederlandse kruisen, een term uit de scheepvaart. Er bestaat een plattegrond van Amsterdam uit 1878 met de belangrijkste 'kruisplaatsen, bordelen, cafés' en andere ontmoetingsplaatsen van 'sodometers'. Iedere dag maken duizenden mannen in Nederland even een rondje met de auto om een vlug nummertje te maken. Lunchtijd is spitsuur op veel parkeerplaatsen.

Over het algemeen wordt er tijdens de daad nauwelijks een woord gewisseld.

Subcultuur

Volgens Bob van Schijndel, ooit raadslid in Amsterdam, later medewerker homo-emancipatie van de provincie Noord-Holland en tegenwoordig lid van de Commissie Gelijke Behandeling, is er een kleine subcultuur onder homo's die graag op die manier contacten legt. 'Dat is de groep die geëmancipeerd leeft en seks op die manier spannend en leuk vindt; ze zien het cruisen als deel van hun cultuur,' zegt hij. 'Een ander deel van de bezoekers van ontmoetingsplaatsen wil het juist verborgen houden dat ze daar komen. Ze zijn vaak getrouwd en 'doen' het op weg van huis naar werk of andersom. Een derde groep wordt gevormd door mannen die experimenteren met hun homoseksualiteit maar niet direct naar een homobar willen. Jongeren die op die manier hun eerste contact leggen of oudere mannen die op latere leeftijd gevoelens ontdekken. Maar die groep is niet zo groot, is mijn inschatting.'

Het cruisen gebeurt overal. Op ruwe terreinen langs snelwegen, maar evengoed in het Amsterdamse Sarphatipark, het Leeuwarder Ringerspark en het Enschedese Volkspark. In Tienhoven, Kessel, Deurne, Someren, Emmeloord, Beerta en Steenwijk, overal zijn cruiseplaatsen. De Gay Krant biedt een keurig overzicht.

Maar niet overal in Nederland lukt het de bestuurders om het verschijnsel zo in banen te leiden als in het Rotterdamse Kralingse bos.

Massaal verzet

In de Drentse gemeente Rolde kwam burgemeester A.Z. Evenhuis-Meppelink (VVD) daar onlangs hardhandig achter. Ze is voorzitter van een werkgroep waarin politie, Staatsbosbeheer en de GGD zitting hebben en die vorig jaar maatregelen bedacht om de uitwaaiering van de homo-ontmoetingsplaats bij zandwinningsplas De Moere in Grolloo tegen te gaan. Die 'baan' bestaat al zo'n vijftien jaar. Verbieden zou uitwaaieren juist bevorderen, dacht men, dus was de bedoeling dat er een gebied zou worden aangewezen, zo ver mogelijk van de plas af waar gezinnen met kinderen in de zon liggen.

Burgemeester Evenhuis: 'Ik had nadrukkelijk het gevoel dat het bestaan van die homo-ontmoetingsplaats wel geaccepteerd zou worden. We hebben gesprekken gevoerd met de Vereniging Dorpsbelangen Grolloo en die keek positief aan tegen de maatregelen. Maar na terugkoppeling naar de bevolking bleek het helemaal niet geaccepteerd te zijn. Men kwam massaal in verzet.'

Er werd een 'kerngroep anti-gedoogzone' opgericht die in maart huis aan huis een enquête hield. Grote stukken in de krant, terwijl de gemeente 't leugens, vindt E.H. van Werkhoven van de kerngroep anti-gedoogzone. Klachten zijn er wel geweest, maar die worden niet serieus genomen. 'Een klein dorp als Grolloo heeft geen eigen politiepost je wordt dus doorverbonden met Gieten of Rolde, of zelfs met Assen. Als je dan eindelijk iemand aan de lijn krijgt, is er een actief ontmoedigingsbeleid. Zo'n brigadier zegt dan: Ach mevrouw, er is toch niks gebeurd. Of: Ik zal er melding van maken. Ik wist eerst ook niet het verschil tussen een melding en een aangifte. Maar met een melding hoeft zo'n agent niets te doen.'

Bovendien, zegt ze, het is de Drent eigen om net te doen of het gênante probleem niet bestaat. Maar als er een grens bereikt is, dan verdraagt hij het niet meer. 'Een overdonderend aantal persoonlijke ontboezemingen hebben we via die enquête binnengekregen,' zegt Van Werkhoven.

Zelf vindt ze ook dat de grens bereikt is. 'De laatste drie, vier jaar is het steeds erger geworden. Kinderen die aangesproken worden, aftrekken langs de openbare weg, uitgebreide vrijscènes. Toen ik hier net kwam wonen, ben ik daar wel eens in alle onschuld gaan wandelen. Toen heb ik in twee middagen meer gezien dan in al mijn vijfenveertig levensjaren. Een bejaard stel, waarvan één met een stoma, ringen door elk lichaamsdeel, dat elkaar zat af te likken. Het is zo pervers dat het vervelend is om begrip te moeten vragen voor je standpunt.'

Van maatregelen om de homo-ontmoetingsplaats beheersbaar te maken, wil ze niets weten. 'Met een paar paaltjes neerzetten bestrijd je de overlast niet. Het wordt een gedoogd trefpunt en dat trekt alleen maar mensen aan,' zegt ze. 'Homo's moeten elkaar kunnen ontmoeten, maar dat is wat anders dan handelingen plegen die strafbaar zijn, ook voor hetero's.'

De burgemeester heeft gevraagd om de enquête te mogen inzien. De plannen van de werkgroep waar ze voorzitter van is, zijn tot nader orde in de ijskast gezet. 'Dit slaat de gemeente alle mogelijkheden uit handen,' verzucht de burgemeester.

Het probleem met cruise-plaatsen is dat iedereen wel weet dat ze er zijn, maar er liever niets van wil weten. Zodra de gemeente, de provincie of de beheerder het als zijn bestuurlijke plicht ziet de spontane ontmoetingsplaatsen te reguleren, wordt er juist een probleem gecreëerd. Want dan bestaat de baan ineens.

'Als er geen klachten zijn, kun je de homo-ontmoetingsplaats maar beter laten voor wat hij is,' zegt ook Bob van Schijndel. 'Over het algemeen loopt het namelijk wel, behoudens wat potenrammerij hier en daar. De politie en de beheerders zijn er gespitst op, over het algemeen bieden die wel enige bescherming. De problemen ontstaan vaak pas bij herbestemming van het terrein. Dan is er een ander belang in het spel.'

Niet zo populair

De ruimte is schaars in Nederland en bij de keuzes die gemaakt moeten worden, blijkt de ruimteclaim die homoseksuele mannen hebben niet zo populair. Op naar het Noordhollandse Langendijk, waar burgemeester J.J. Bulte (CDA) in 1996 een aantal klachten bereikte over excessen in het recreatiegebied Geestmerambacht. 'Waarvan twee van ouders van wie de kinderen waren lastiggevallen. Toen was voor mij de maat vol,' vertelt hij. 'Ik heb toen maatregelen genomen om het cruisen, zoals het schijnt te heten, te ontmoedigen. Verscherpt toezicht van de politie, ook in andere jaargetijden dan de zomer, het aanspreken op gedrag, en fysieke maatregelen. In bepaalde delen van het gebied is er gekapt zodat je er doorheen kunt kijken. Men mag zich er niet meer buiten de paden begeven. Een deel van het parkeerterrein is afgezet met palen en kettinkjes zodat je niet in de verleiding komt om er op en neer te karren.'

Daarmee heeft hij 'het idee uit de wereld geholpen' dat er in Geestmerambacht een 'baan' zou zijn. 'Nu zijn die excessen er niet meer, het is gewoon afgelopen,' zegt hij. Van homo-haat is van zijn kant absoluut geen sprake. 'Mijn beleid is niet gericht tegen mensen met een andere seksuele geaardheid, maar tegen het gedrag. Men beweert dat het vaak getrouwde mannen zijn die er komen, maar dat maakt mij niet uit. Of je nou getrouwd bent of niet, je moet niet in je blote kont rondrennen als een ander daar wandelt. Dat zou ik van een stel nymfomane wijven ook niet accepteren. Dat ligt hier duidelijk anders dan in de grote stad, ja. Als ik me goed heb laten informeren kwam het merendeel van de mensen dat hier cruiste ook niet uit de omgeving.'

Van Schijndel moet erom lachen. 'Onzin! Er komen net zo goed mensen uit de plaats zelf. Een cruise-plaats heeft een regionale functie,' zegt hij, 'Maar dat is een uitspraak die net zo min te controleren is.'

Iets met seks

Volgens Van Schijndel gaat het vaak om morele klachten van burgers. Het is het idee dat daar iets met seks in het openbaar gebeurt. 'Dat is overigens niet homo-gebonden, het zou hetzelfde zijn als er een vriend paartje ligt. Het heeft te maken met je eigen zedelijkheidsopvatting,' zegt hij. Dat er kinderen worden lastiggevallen, gelooft hij niet. 'Kom nou, het zijn geen pedo's die daar rondlopen. Er is hooguit overlast van auto's die af en aan rijden en van vervuiling. Die klachten kan ik me overigens wel voorstellen.'

Nadeel van repressief optreden is dat het cruisen zich gaat verplaatsen naar gebieden waar het absoluut niet kan, zegt Van Schijndel. Het is veel verstandiger om als overheid een plek aan te wijzen. Maar net als bij tippelzones wekt dat weerstand.

'De burgemeester wilde lekker scoren met een opzienbarende maatregel. Dit zou de eerste gedoogzone worden voor homoseksuele ontmoetingen,' zegt E. van Werkhoven in Grolloo, 'Nergens in Nederland is er tot nu toe een plek waar het officieel gedoogd is.'

Dat is waar, maar de crux van gedogen is nu juist dat het niet officieel gebeurt. Ook in het Rotterdam is de homo-ontmoetingsplaats niet in het bestemmingsplan opgenomen. In het Veiligheidsplan voor het Kralingse bos staat heel eufemistisch onder punt 1.2: 'Het maken van een verlichtingsplan voor publieksintensieve locaties die in de avonduren worden gebruikt.' Waar zou dat nou wezen?

In Den Haag is de gemeente in een juridische strijd gewikkeld met bewoners van de Archipelbuurt vanaf het moment dat een jaar geleden een nota naar de raad werd gestuurd waarin werd voorgesteld de homo-ontmoetingsplaats in het Scheveningse Bos te verplaatsen naar een andere plek in het bos. 'De bewoners vinden dat het bestemmingsplan gewijzigd had moeten worden. De gemeente houdt vol dat de ontmoetingsplaats een recreatieve functie heeft, de tegenpartij roept dat dit een gedoogzone wordt,' aldus beleidsmedewerker M. Venekamp-Breuer van de gemeente Den Haag.

Er is één keer door een actiegroep geprobeerd in een bestemmingsplan een officiële cruiseplek op te laten nemen, namelijk de Oeverlanden in Amsterdam, maar dat is in 1995 afgeketst bij de Raad van State. Zelfs de gemeente Amsterdam, waar homo's toch een substantieel deel van de bevolking vormen, voelt er weinig voor de zaken zwart op wit te zetten. Toen in 1994 een werkgroep de gemeente adviseerde bij het uitwerken van een (nieuw) bestemmingsplan rekening te houden met cruising als volwaardige recreatiefunctie, antwoordde wethouder J. van der Giessen (D66) van homo-emancipatie: 'Cruising dient niet geïnstitutionaliseerd of vastgelegd te worden.'

Spraakgebruik

In dat licht is het zeer uitzonderlijk dat in een nota over prostitutie en ontmoetingsbeleid van de gemeente Eindhoven die onlangs is vastgesteld door b en w staat dat de drie homo-ontmoetingsplaatsen langs de Dommel gedoogd moeten blijven. Er staat letterlijk: 'Het begrip gedogen moet hierbij in een ruimer verband gezien worden dan bij het begrip gedogen bij het prostitutiebeleid en wel zo dat het de mannen mogelijk gemaakt moet worden elkaar te ontmoeten op deze homo-ontmoetingsplaatsen voor het leggen van contacten.'

'Dat woord gedogen? Dat hebben wij toch maar gebruikt, want als je de problemen niet benoemt kom je er nooit uit,' zegt burgemeester R.W. Welschen (PvdA) van Eindhoven. 'Maar we hebben het niet willen gebruiken in juridische zin - het in afwachting van wetgeving toelaten van iets - maar meer in spraakgebruik zin. We willen er mee aangeven dat we niet op de repressieve toer gaan.'

Het beleid komt voort uit de ervaringen van de afgelopen jaren, vertelt Welschen. Na klachten van omwonenden ('Er is zeker overlast geweest,' zegt de burgemeester) zijn in overleg met een buurtcomité allerlei afspraken gemaakt met de homo's, althans, met een vertegenwoordiging door het COC (al is het overgrote deel van de cruisers geen lid van die vereniging). Dat cruisende mannen hun auto's verderop parkeren bij voorbeeld. 'Gaandeweg zijn de spelregels bij beide partijen bekend geraakt. Ik heb de indruk dat het grote verbetering heeft gegeven', zegt Welschen.

Waarom is in Eindhoven nu wel gelukt wat elders onmogelijk blijkt? Welschen weet het niet, maar hij gelooft heilig in zelfregulering. 'Het is allemaal te danken aan wijs optreden van een aantal bewoners. Die weten dat repressief optreden niet zo veel zin heeft

omdat de handhaving knap lastig is. Als twee mannen door het park lopen, weet ik niet of ze strafbare handelingen gaan plegen. Dit kan uitsluitend als homo's in de gaten hebben dat andere mensen ook rechten hebben, en als het publiek in de gaten heeft dat homo's rechten hebben.'

Maandag kappers dag

Maandag is kappers dag in het Kralingse bos, vertelt politieman Rob den Besten van het Gay-team. Dan komen de 'echte' homo's die er voor uit komen naar de ontmoetingsplaats. Vandaag zien we een paar auto's met kinderstoeltjes achterin. Op grond van de kentekens schat de rechercheur dat zestig tot zeventig procent van de bezoekers getrouwd is. Den Besten komt van alles tegen in het bos: drielige Kralingers, oude Crooswijkers op de brommer, en collega's, ja, die ook.

Iedere dag voor tien wordt de cruiseplek in het Kralingse bos schoongemaakt, maar om elf uur 's ochtends liggen er alweer 'verse' tissues. Twee mannen maken rechtsomkeert bij het zien van de politieman en de verslaggeefster. Den Besten wijst op jonge aanplant. 'Het is de bedoeling dat daar, als de bosjes groter zijn, een soort 'kamertjes' ontstaan, net als in het fort. Wij hadden gevraagd om afwerkschotten neer te zetten, zoals bij prostitutieplaatsen, maar dat wilde de deelgemeente niet. Het moest wel een bos blijven, vond men.'

De zon schijnt stralend. Een vrouw laat haar hond uit. Ze weet niet dat ze midden in het cruisegebied loopt. Dat blijkt ook alleen maar uit de extra bankjes, lampen en vuilnisbakken. En uit het bord met 'HJ stoot, geef geen aanstoot' van Croesje dat in de boom hangt. Politieaan Den Besten: 'We krijgen wel eens klachten van individuele vrouwen die niet wisten dat ze in een cruise-gebied beland waren. Vandaar dat ik graag had gezien dat er hier bordjes werden geplaatst. Alles wat ik vraag aan de deelraad gebeurt meteen. Behalve die bordjes.'